

Bokanmeldelse

Nigel Biggar: *In Defence of War*. Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-872583-1. 361 sider.

Nigel Biggar, Regious Professor of Moral and Pastoral Theology ved Christ Church College i Oxford, er representert i denne utgaven av *PACEM* med artikkelen *In Defence of Just War: Christian Tradition, Controversies, and Cases*. Artikkelen er på mange måter en sammenfatning av hans bok fra 2013, *In Defence of War* som her anmeldes.

Nigel Biggar starter boken med en åpenhjertig innrømmelse om at han nok ikke «har det i seg å skrive en bok om fred» (s. 1-2). Det er krigen som fasinerer ham. Han leser militær historie med stor interesse og besøker historiske slagmarker og krigskirkegårder når muligheten byr seg. Hvorfor denne fasinasjonen? spør han, og svarer at det dels handler om forhistorien hans. Han vokste opp i en tid preget av erfaringene fra to verdenskriger. Nære slektninger hadde deltatt i krigene. Noen av dem kom ikke hjem igjen. Hans egne erfaringer er annerledes. Hele livet har han levd i fred og aldri har noen krevd av ham at han skal gripe til våpen og bruke det mot et annet menneske. Likevel, alt som skiller meg fra de to tidligere generasjonene, sier han, er «*an accident of history or an act of inscrutable Providence. I am very, very fortunate, and I remember that by remembering them*». Og så legger han til, at det ikke bare handler om en slags respektfull takknemmelighet, men at det til denne erindringen, hører en refleksjon over hva han selv ville ha gjort om han hadde vært i sine forfedres sko. Og, ikke minst, undrer han på hva hans kristne tro ville ha betydd – om den ville ha utgjort noen forskjell – i møte med krigens grusomheter. Han konkluderer:

War therefore exercises my imagination to an extent that peace does not. I do not claim this as a virtue. I merely state it as fact from which I cannot escape, but which therefore defines (for now) my vocation. [] It is my task to think and write out of the place – historical, cultural, emotional, imaginative – that [] has been given me. I have inherited a certain fate, and I must honour it. So here is another book on the moral justification on war.

Og godt er det, tenker denne leseren og gir sin tilslutning til en annen av vår tids markante «rettferdig krig»-tenkere, James Turner Johnson, som når han anmelder denne boken i vårt «søstertidsskrift» *Journal of Military Ethics*, starter

med å utrope boken til «*the best contemporary theological exploration of the ethics of war since the work of Paul Ramsey*».¹

Biggar selv er tydelig på at han skriver som teolog, ikke som soldat, ikke som politiker eller diplomat, heller ikke som statsviter (s. 332). Som teolog snakker han også om rettferdig krig-tradisjonen som en kristen tradisjon. Han er innforstått med at en slik merkelapp vil vær omstridt (s. 13), men hevder at hans valg av betegnelse er den mest nærliggende for en tradisjon som spenner over et tidsrom som strekker seg fra det femte til det 17. århundre og som i hovedsak vokste fram «*within a predominantly Christian civilization, and operated within a Christian, sometimes theological intellectual framework*».

Det er på ingen måte flust av slike bidrag i debatten rundt krig og fred. Den kirkelige stemmen i den debatten – både her hjemme og internasjonalt – målbærer for tiden andre konsept og da er det nyttig og forfriskende med et teologisk fundert bidrag til videre samtale som holder fram rettferdig krig-tradisjonen som et relevant redskap for den etiske samtalen om krigen og de utfordringene som følger av den.

In Defense of War har tre hovedanliggender: Biggar tar et oppgjør med en teologisk fundert pasifisme og avviser at det kristne budskapet, slik det kommer til uttrykk i Det nye testamentet, er prinsipielt pasifistisk. Dernest presenterer han «rettferdig krig»-tradisjonens kriteriekatalog før han til slutt anvender disse kriteriene på Natos intervensjon i Kosovo i 1999 og på Irak-krigen i 2003. Ved siden av oppgjøret med en kristent fundert pasifisme er trolig kapittelet om intervensjonen i Irak den mest kontroversielle delen av Biggars bok. Han spør om det var rett å invadere Irak. Kan beslutningen om å bruke militærmakt rettferdiggjøres og svarer etter å ha vurdert beslutningen opp mot alle «rettferdig krig»-kriteriene, at «*all things considered, therefore, I judge that the invasion of Iraq was justified*».

Biggar «bekjenner» seg til «rettferdig krig»-tradisjonen og det er den rettferdiggjorte krigen han forsvarer (s. 7 og 12) og argumenterer sterkt – forankret i tradisjonen – for at en slik krig først og fremst har et straffende (punitive) perspektiv og må forstås som gjengjeldelse (retribution) for grov urett (s. 10 fg.).

Boken har 7 kapitler som forfatteren selv karakteriserer som en rekke frittstående essays som kan leses uavhengig av hverandre (s. 3). Samtidig holdes de sammen av to forhold: De er satt sammen i en bestemt rekkefølge utfra en tematisk indre logikk. Dernest deler alle kapitlene et felles anliggende: et forsvar for «rettferdig krig»-tradisjonen.

¹ Paul Ramsey (1913-1988) var en amerikansk teolog og etiker som på 1960-tallet i sterk grad bidro til revitaliseringen av «rettferdig krig»-tradisjonen innenfor protestantisk teologi. Se f.eks.: Ramsey, Paul: *War and Christian Conscience. How shall Modern War be Conducted Justly*. Durham, NC (USA) 1961. Ramsey, Paul: *The Just War. Force and Political responsibility*, New York 1968.

I Kapittel I – «Against Christian pacifism» – behandler Beggar tre representanter for en teologisk basert pasifisme: Stanley Howerwards, John Howard Yoder og Richard Hays. Han problematiserer bibelfortolkningen deres og argumenterer for at de bibelske tekstene – både slik de presenterer seg og ut fra det de ikke sier for eksempel om soldater – ikke kan leses som et prinsipielt forbud mot bruk av voldsmakt. I tillegg hevder Beggar med tyngde at freden, som krigen, kan romme grov urett og at hverken Howerwards, Yoder eller Hays i tilstrekkelig grad fokuserer på det han kaller «the evils of peace» og de etiske utfordringene som følger av å unnlate å handle i møte med en slik fred.

Kapittel II – «*Love in war*» – er en fasinende og nesten rørende presentasjon av soldaters møte med gjensidige omsorg og nestekjærlighet på slagmarken. Hovedanliggende i kapittelet er at kristen nestekjærlighet må kan og må kvalifisere bruk av krigsmakt.

Kapittel III – *The principle of double effect: Can it survive combat?* – behandler Thomas Aquinas prinsipp om en handlings dobbeffekt, et prinsipp som inngår i «rettferdig krig»-tenkningen. Prinsippet skjelner mellom ulike konsekvenser av en handling og gjør forskjell på det som er de intenderte konsekvensene av handlingen og rene bieffekter. Biggar hevder at

intention is not just about deliberate choice, but also about desire; not just about killing, but also about wanting. An effect that I intend, therefore, is one that I both choose and want; and an effect that I accept is one that I choose but do not want (s. 95).

I Kapittel IV – *Proportionality: Lessons from Somme and the First World War* – argumenterer Biggar for at «rettferdig krig»-tradisjonens proporsjonalitetsprinsipp først og fremst skal bidra til å begrense krigen. Kriteriet «*rules against the resort to violence that is less governed by the constructive intention of just peace than driven by the annihilating motives of revenge or hatred*» (s. 113).

Kapittel V – *Against legal positivism and liberal individualism* – er et grundig tilsvarende til David Rodins kritikk av «rettferdig krig»-tradisjonen.² Han hevder at tradisjonen faller gjennom både teoretisk og som praktisk vegleder. Biggars motargument er fundert på en analyse av en rekke «rettferdig krig»-tenkere – fra Thomas Aquinas til Hugo Grotius – som viser at tradisjonen har en langt lengre historie enn det Rodin regner med og at den ikke, som Rodin hevder, først og fremst fokuserer på (nasjonalt) selvforsvar, men urett(ferdighet).

Kapittel VI – *On not always giving the Devil the benefit of law: Legality, morality and Kosovo* – handler om forholdet mellom lov og rett på den ene siden og etikk og moral på den andre. Det praktiske eksempelet er Natos intervensjon i Kosovo i 1999. Forankret i naturretstenkning hevder Biggar i innledningen til

² Se Rodin, David: *War and self-Defence*, Oxford: Clarendon Press, 2002.

kapittelet at det finnes «*an universal moral order that transcends national legal systems and applies to international relations even in the absence of positive international law*» og at dette er en tanke som er forutsatt innenfor kristen «rettferdig krig»-tenkning (s. 214). Kosovo-intervensjonen brukes som eksempel på en militæroperasjon som formelt sett manglet eller i beste fall hadde et svakt rettsgrunnlag, men som allikevel var moralsk forsvarlig.

Kapittel VII – *Constructing judgement: The case of Iraq* – er en systematisk case-presentasjon av Biggars forståelse av «rettferdig krig»-tradisjonen. Analysen anvender alle «rettferdig krig»-tradisjonens kriterier og viser at å treffe en moralsk beslutning i et tilfelle som Iraq-intervensjonen er langt fra er en enkel eksersis, men krevende, komplekst og vanskelig. Biggar presenter en oppsummernde oversikt over analysen på side 317 og konkluderer, som nevnt innledningsvis, med at intervensjonen var moralsk forsvarlig.

Nigel Biggar har skrevet en tankevekkende og til dels provoserende bok. Den er teologisk grundig, men Biggar avslører at han også er vel bevandret innenfor filosofi, juss og militær historie. Boken bør leses, kanskje ikke minst av de som i utgangspunktet vil føle seg støtt av tittelen. Den vil kunne berike samtalen om krigens etikk både innenfor kirken, og bredere i samfunnet som helhet.

Leif Tore Michelsen